

Микола НАКАЗНИЙ

м. Дніпродзержинськ

Оздоровлення дітей і підлітків в умовах дитячого оздоровчого закладу в Україні: правове регулювання

В статті здійснюється аналіз нормативно-правової бази відпочинку та оздоровлення дітей і підлітків в умовах функціонування дитячого оздоровчого закладу в Україні (початок XXI століття).

Початок третього тисячоліття характеризується глобалізацією економічних, технічних, політичних процесів, що вимагає створення нової нормативно-правової бази відпочинку і оздоровлення дітей і підлітків в умовах функціонування дитячого оздоровчого закладу.

Згідно Конституції України, законів України, актів Президента України, Кабінету Міністрів України, наказів Міністерства освіти і науки України, іншого центрального органу виконавчої влади, до сфери управління якого він належить, рішень місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування дитячий оздоровчий заклад на початку XXI століття здійснює свою діяльність за такими напрямками: художньо-естетичний, туристсько-краєзнавчий, еколого-натуралістичний, спортивний, оздоровчий.

Саме на початку нового тисячоліття дитячий оздоровчий заклад починає визначатися як позашкільний навчальний заклад, що є складовою системи позашкільної освіти, «яка надає знання, формуючи вміння та навички за інтересами, забезпечує потреби особистості у творчій самореалізації та інтелектуальний, духовний і фізичний розвиток, підготовку до активної професійної та громадської діяльності, створює умови для соціального захисту та організації змістовного дозвілля відповідно до здібностей, обдарувань та стану здоров'я вихованців»¹.

Правове регулювання відпочинку та оздоровлення дітей і підлітків в умовах функціонування дитячого оздоровчого закладу на початку XXI століття зосереджує увагу на таких актуальних проблемах:

- розробці Положення про позашкільний навчальний заклад;
- створенні Державної програми відпочинку та оздоровлення дітей на період до 2008 року;
- визначенні норм харчування в оздоровчих закладах;
- встановленні пільгового тарифу на перевезення дітей залізничним транспортом тощо.

У цьому контексті ми ставили за мету здійснити аналіз нормативно-правової бази відпочинку і оздоровлення дітей і підлітків в умовах функціонування дитячого оздоровчого закладу в Україні початку XXI століття, регульованої Верховною Радою України та Кабінетом Міністрів України.

¹ Про позашкільну освіту. Закон України. – К.: 2000. – №1841-III. – С.29

За допомогою таблиці 1 розглянемо перелік законодавчих актів Верховної Ради України щодо організації та відпочинку дітей і підлітків:

Таблиця 1.

Перелік законодавчих актів Верховної Ради України щодо організації та відпочинку дітей і підлітків

№	Назва документа	№ документа	Дата прийняття
1.	Про заходи Кабінету Міністрів України щодо організації відпочинку та оздоровлення дітей влітку 2003 року.	№642-IV	20 березня 2003р.
2.	Про підсумки організації оздоровлення дітей влітку 2004 року та заходи Кабінету Міністрів України щодо організації відпочинку та оздоровлення дітей	№2226-IV	14 грудня 2004р.
3.	Про заходи Кабінету Міністрів України щодо організації оздоровлення дітей влітку 2005 року та розвитку Міжнародного дитячого центру «Артек»	№2493-IV	17 березня 2005р.
4.	Про підсумки організації відпочинку та оздоровлення дітей влітку 2005 року і про заходи Кабінету Міністрів України щодо організації відпочинку та оздоровлення дітей влітку 2006 року.	№3525-IV	14 березня 2006р.
5.	Про підсумки організації оздоровлення і відпочинку дітей влітку 2006 року та заходах Кабінету Міністрів України щодо організації та відпочинку дітей влітку 2007 року.	№654-V	03 лютого 2007р.

Представлений нами перелік законодавчих актів Верховної Ради України носить вибірковий характер і є далеко неповним. Ми намагались розглянути змістовні напрями діяльності нормативно-правової бази щодо організації та відпочинку дітей у літній період. Як бачимо, вона не тільки підводить підсумки організації відпочинку та оздоровлення дітей в Україні, а й визначає конкретні заходи, спрямовані на поліпшення оздоровчої роботи з учнівською молоддю².

Визначаючи шляхи подальшої організації оздоровчого процесу, першочерговим для держави є розширення мережі дитячих оздоровчих закладів і збільшення кількості оздоровлених дітей порівняно з попередніми роками, підвищення якості надання дітям оздоровчих послуг³.

З цією метою Верховна Рада України визначає такий перелік першочергових завдань загальнодержавного рівня щодо організації відпочинку та оздоровлення дітей на початку XXI століття:

² Про заходи Кабінету Міністрів України щодо організації відпочинку та оздоровлення дітей влітку 2003 року. // Постанова Верховної Ради України. К. – 2003. – № 642-IV.

³ Про підсумки організації оздоровлення дітей влітку 2004 року та заходи Кабінету Міністрів України щодо організації відпочинку та оздоровлення дітей влітку 2005 року. // Постанова Верховної Ради України. К. – 2004. – №2226-IV.

- I. Для Кабінету Міністрів України:
 1. Збереження мережі стаціонарних дитячих оздоровчих закладів.
 2. Оздоровлення дітей пільгових категорій.
 3. Забезпечення організації цілорічного оздоровлення дітей.
 4. Ефективне використання бюджетних коштів.
 5. Розробка державних соціальних стандартів забезпечення дітей організованими формами відпочинку.
 6. Забезпечення пільг дитячим оздоровчим закладам в оплаті енергоносіїв, медичних, транспортних послуг тощо.
 7. Стимулювання діяльності дитячих оздоровчих закладів.
 8. Посилення державного контролю за санітарно-епідеміологічним станом закладів.
 9. Здешевлення вартості дитячих путівок.
 10. Безоплатне супроводження груп дітей.
 11. Залучення кваліфікованих педагогічних, медичних та інших працівників до роботи в дитячих оздоровчих закладах.
 12. Висвітлення в засобах масової інформації проведення підготовки та організації оздоровлення і відпочинку дітей.
- II. Для фонду соціального страхування:
 1. Збільшення асигнування на:
 - а) харчування;
 - б) культурне обслуговування;
 - в) медичне обслуговування дітей.
 2. Удосконалення системи доведення коштів до безпосередніх організаторів оздоровчої роботи з дітьми.
- III. Для обласної держадміністрації, місцевого самоврядування
 1. Розробка програм оздоровлення дітей і підлітків.
 2. Забезпечення підготовки закладів до оздоровчого сезону.
 3. Зосередження особливої уваги на організацію повноцінного відпочинку дітей пільгових категорій.
 4. Поліпшення організації відпочинку та оздоровлення учнів професійно-технічних закладів, студентської молоді, дітей працівників бюджетних установ та організацій.
 5. Забезпечення достатнього фінансування оздоровчої роботи з дітьми.
 6. Заборонення репрофілювання дитячих оздоровчих закладів.
 7. Забезпечення постійного контролю за санітарно-епідеміологічним станом оздоровчих закладів.
 8. Надання можливих пільг в оплаті комунально-побутових, торговельних послуг тощо.
 9. Посилення медичного компоненту в діяльності дитячих оздоровчих закладів.
 10. Забезпечення цілорічного функціонування дитячих оздоровчих закладів.
 11. Поліпшення матеріального забезпечення персоналу дитячих оздоровчих закладів, удосконалення умов та режиму роботи.

12. Поліпшення виховної, культурно-масової та фізкультурно-спортивної роботи з дітьми.

13. Створення відділів оздоровлення та відпочинку дітей.

IV. Для Генеральної прокуратури України

1. Здійснення перевірки невиправданого закриття дитячих оздоровчих закладів.

2. Недопущення ліквідації, перепрофілювання дитячих оздоровчих закладів.

3. Заборонення використання не за призначенням дитячих оздоровчих закладів.

Аналізуючи діяльність Кабінету Міністрів України, органів місцевого самоврядування щодо організації оздоровлення дітей, Верховна Рада України рекомендує:

а) збільшити обсяг фінансування заходів щодо організації відпочинку та оздоровлення дітей (шляхом надання субвенцій органами місцевого самоврядування);

б) дозволити обласним державним адміністраціям самостійно здійснювати тендери серед місцевих дитячих оздоровчих закладів для надання послуг щодо лікування та оздоровлення дітей, які постраждали внаслідок аварії на Чорнобильській АЕС, з врахуванням їх діагнозів;

в) розробити державну програму та встановити державне замовлення на організацію цілорічного лікування в санаторно-курортних закладах дітей-інвалідів, дітей з хронічними захворюваннями;

г) звільнити операції з поставки путівок на лікування дітей у санаторно-курортних закладах від обкладання податком на додану вартість відповідно до закону;

д) удосконалити державну статистичну звітність щодо організації відпочинку та оздоровлення дітей⁴.

Проте поряд з рекомендаційним характером визначених проблем Верховна Рада України виокремлює зосереджує увагу Кабінету Міністрів України, органів місцевого самоврядування на тому, що організація відпочинку та оздоровлення дітей влітку на початку XXI століття не повністю відповідає зазначеним вище вимогам вищого законодавчого органу⁵.

Враховуючи загальнодержавне значення проведення відпочинку та оздоровлення дітей, Верховна Рада України виокремлює такі основні напрями подальшої діяльності:

а) розробка Закону України про оздоровлення і відпочинок дітей, молоді та сімей з дітьми на 2009-2015 роки⁶;

б) затвердження Положення про позашкільний навчальний заклад України.

Лише на початку XXI століття оздоровчі заклади для дітей та молоді (дитячо-юнацькі табори: оздоровчі, заміські, профільні, праці та відпочинку, санаторного типу, з денним перебуванням; туристські бази) згідно переліку типів навчальних

⁴ Про заходи Кабінету Міністрів України щодо організації оздоровлення дітей влітку 2005 року та розвитку Міжнародного дитячого центру «Артек». // Постанова Верховної Ради України. К. – 2005. – № 2493-IV

⁵ Про підсумки організації відпочинку та оздоровлення дітей влітку 2005 року і про заходи Кабінету Міністрів України щодо організації відпочинку та оздоровлення дітей влітку 2006 року. // Постанова Верховної Ради України. К. – 2006. – №3525-IV.

⁶ Про підсумки організації оздоровлення і відпочинку дітей влітку 2006 року та заходах Кабінету Міністрів України щодо організації та відпочинку дітей влітку 2007 року. // Постанова Верховної Ради України. К. – 2007. – №654-V.

закладів почали відноситися до позашкільних і здійснювати навчання та виховання громадян в позаурочний та поза навчальний час. Зазначене Положення про позашкільний навчальний заклад стало поширюватися на всі позашкільні навчальні заклади незалежно від підпорядкування, типу та форм власності і дало можливість на його основі розробити положення про конкретні типи позашкільних закладів, що повинно затверджуватися відповідними центральними органами виконавчої влади.

Положення визначає:

- а) організаційно-посадові засади діяльності позашкільного навчального закладу;
- б) суб'єктів навчально-виховного процесу;
- в) механізм управління позашкільним навчальним закладом;
- г) фінансово-господарську діяльність та матеріально-технічну базу позашкільного навчального закладу;
- д) діяльність позашкільного навчального закладу в рамках міжнародного співробітництва;
- е) державний контроль за діяльністю позашкільного навчального закладу.

Згідно Положення позашкільний навчальний заклад визначається як юридична особа, що діє на підставі Статуту, затвердженого засновником (власником).

За допомогою рисунка 1 розглянемо структуру такого Статуту.

Рис.1. Структурні компоненти Статуту позашкільного навчального закладу

Згідно Статуту навчально-виховний процес у позашкільному навчальному закладі здійснюється диференційовано, з використанням різних організаційних форм роботи⁷, що представлені за допомогою рисунка 2.

⁷ Положення про позашкільний навчальний заклад. // Постанова Кабінету Міністрів України. – К. – 2001. – №433.

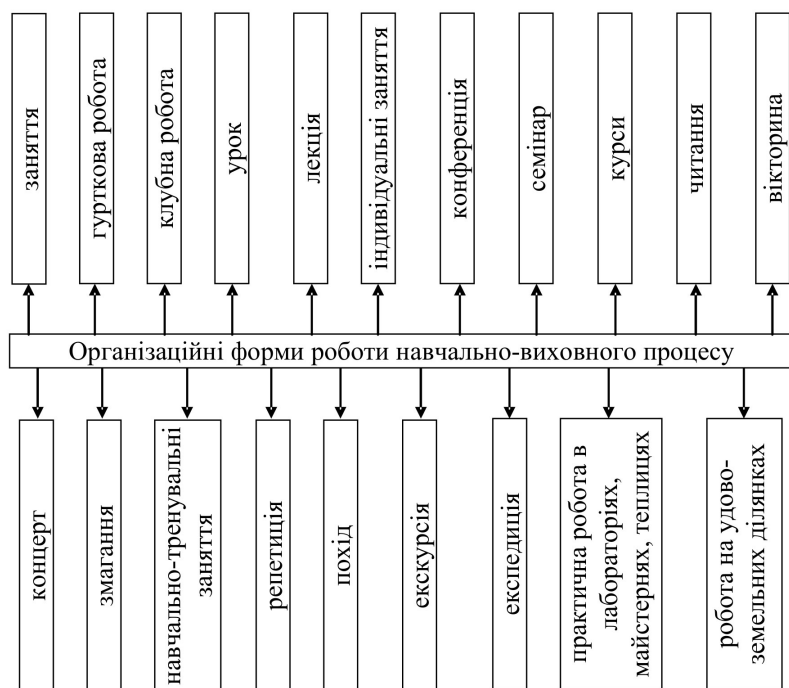

Рис.2. Організаційні форми роботи навчально-виховного процесу у позашкільному навчальному закладі

Слід підкреслити, що на початку XXI століття з метою удосконалення організації повноцінного відпочинку, оздоровлення дітей, а також стимулювання дитячих оздоровчих закладів Кабінет Міністрів України затверджує Державну програму відпочинку та оздоровлення дітей на період до 2008 року.

Саме Державна програма створила педагогічні умови для успішного розвитку і самовдосконалення особистості в умовах дитячого оздоровчого закладу.

Мета Програми – створення сприятливих умов для якісного відпочинку та оздоровлення дітей, тому основні її завдання спрямовані на:

- а) удосконалення нормативно-правової бази щодо організації відпочинку та оздоровлення дітей;
- б) збільшення кількості дітей, охоплених організованими формами відпочинку та оздоровлення;
- в) удосконалення мережі дитячих оздоровчих закладів;
- г) поліпшення матеріально-технічного, науково-методичного забезпечення діяльності дитячих оздоровчих закладів;
- д) створення сприятливих умов реалізації соціально-педагогічних, медико-оздоровчих інноваційних проектів відпочинку та оздоровлення дітей;
- е) зміцнення кадрового потенціалу та підвищення престижу праці в дитячих оздоровчих закладах;

є) підвищення престижу вітчизняної системи відпочинку та оздоровлення дітей. Державною програмою відпочинку та оздоровлення дітей на період до 2008р. передбачено:

1. Фінансове забезпечення виконання запланованих заходів.
2. Прогнозовані результати.
3. Перелік здійснення необхідних заходів.
4. Забезпечення підтримки відпочинку та оздоровлення дітей.
5. Організаційно-методичне, інформаційне та кадрове забезпечення відпочинку та оздоровлення дітей.

6. Медичне забезпечення у дитячих оздоровчих закладах.

7. Міжнародне співробітництво⁸.

Поряд з цим Кабінет Міністрів України розглядає:

- а) порядок організації харчування дітей в оздоровчих закладах⁹;
- б) пільговий тариф на перевезення залізничним транспортом у внутрішньому сполученні (у пасажирських вагонах усіх категорій) дітей віком від шести до чотирнадцяти років у розмірі від 75% вартості проїзду дорослого пасажир¹⁰;
- в) надання цілеспрямованої підтримки закладам позашкільної освіти та виховання¹¹;
- г) збільшення обсягів фінансування оздоровчої роботи з дітьми та учнівською молоддю¹²;
- д) створення належних умов для функціонування дитячих оздоровчих закладів, виділення на цю мету додаткових коштів і матеріальних ресурсів¹³.

Таким чином, правове регулювання оздоровлення дітей і підлітків в Україні початку XXI століття визначає дитячий оздоровчий заклад як позашкільний навчальний заклад, який виступає складовою загальної системи позашкільної освіти. Слід підкреслити, що позашкільний навчальний заклад надає не тільки знання в системі позашкільної освіти, а й задовольняє потреби дітей і підлітків в особистій самореалізації, забезпечуючи інтелектуальний, духовний і фізичний розвиток особистості. Поряд з цим законодавчо визначається перелік позашкільних закладів, до якого віднесені дитячо-юнацькі табори різного напрямку діяльності: оздоровчі, заміські, профільні, туристські, праці та відпочинку, санаторного типу, з денним перебуванням, що діють на підставі статуту і є юридичними особами.

⁸ Державна програма відпочинку та оздоровлення дітей на період до 2008 року // Постанова Кабінету Міністрів України. – К. – 2003. – №33.

⁹ Про затвердження норм харчування у навчальних та оздоровчих закладах // Постанова Кабінету Міністрів України. – К. – 2004. – №1591.

¹⁰ Про встановлення пільгового тарифу на перевезення дітей залізничним транспортом // Постанова Кабінету Міністрів України. – К. – 2004. – №976.

¹¹ Інструктивно методичні матеріали. На допомогу працівникам профспілкових організацій та дитячих оздоровчих закладів з питань організації оздоровлення й відпочинку дітей. К. – 2005.

¹² Про підсумки Всеукраїнського огляду профспілок і трудових колективів на кращу організацію оздоровлення й відпочинку дітей і підлітків улітку 2004 року та завдання членських організацій ФПУ щодо проведення цієї роботи в 2005 році // Постанова Президії Федерації професійних спілок України. – К. – 2005. – №П-13-6.

¹³ Про підсумки Всеукраїнського огляду профспілок і трудових колективів на кращу організацію оздоровлення й відпочинку дітей і підлітків улітку 2005 року та завдання членських організацій ФПУ щодо проведення цієї роботи в 2006 році // Постанова Президії Федерації професійних спілок України. – К. – 2005. – №П-24-13.

Навчально-виховний процес у позашкільному навчальному закладі здійснюється з урахуванням специфічних особливостей того чи іншого табору, тобто диференційовано, з використанням різновиду організаційних форм діяльності.

Правове регулювання оздоровлення дітей і підлітків в Україні початку XXI століття розглядає Державну програму відпочинку та оздоровлення дітей на період до 2008 року, згідно якої визначається фінансове, організаційно-методичне, інформаційне та кадрове забезпечення відпочинку та оздоровлення дітей; прогноуються результати оздоровчої діяльності, розробляються шляхи міжнародного співробітництва.

Важливого значення у цьому контексті набуває удосконалення мережі дитячих оздоровчих закладів, збільшення кількості дітей, охоплених організованими формами відпочинку та оздоровлення, що сприяє підвищенню престижу вітчизняної системи відпочинку та оздоровлення дітей і підлітків.

Нормативно-правова база оздоровлення дітей і підлітків в Україні початку XXI століття зосереджує увагу на важливих організаційних аспектах оздоровчої діяльності дитячого оздоровчого закладу, а саме:

- а) збільшенні обсягів фінансування оздоровчої роботи з дітьми і підлітками;
- б) порядку організації харчування учнівської молоді в оздоровчих закладах;
- в) пільговому тарифі на перевезення залізничним транспортом у внутрішньому сполученні тощо.

Актуальним залишається питання щодо удосконалення нормативно-правової бази організації літнього оздоровлення. Подальшої розробки та затвердження вимагає загальнодержавна програма організації відпочинку та оздоровлення дітей, молоді та сімей з дітьми на 2009-2015 роки та чекає на прийняття Закон України про оздоровлення і відпочинок дітей.

Стаття надійшла до редакції 21.11.2008

Николай НАКАЗНЫЙ

Оздоровление детей и подростков в условиях функционирования детского оздоровительного учреждения в Украине: правовое регулирование

Резюме

В статье осуществляется анализ нормативно-правовой базы отдыха и оздоровления детей и подростков в условиях функционирования детского оздоровительного учреждения в Украине (начало XXI столетия).

Mikola NAKAZNIY

The Legal Regulation of Children and Teenagers' Rest and Recreation in Conditions of the Work of Sanitary Institution in Ukraine

Summary

The article gives the analysis of legal regulation of children and teenagers' rest and recreation in conditions of the work of sanitary institution in Ukraine (the beginning of the 21st century).